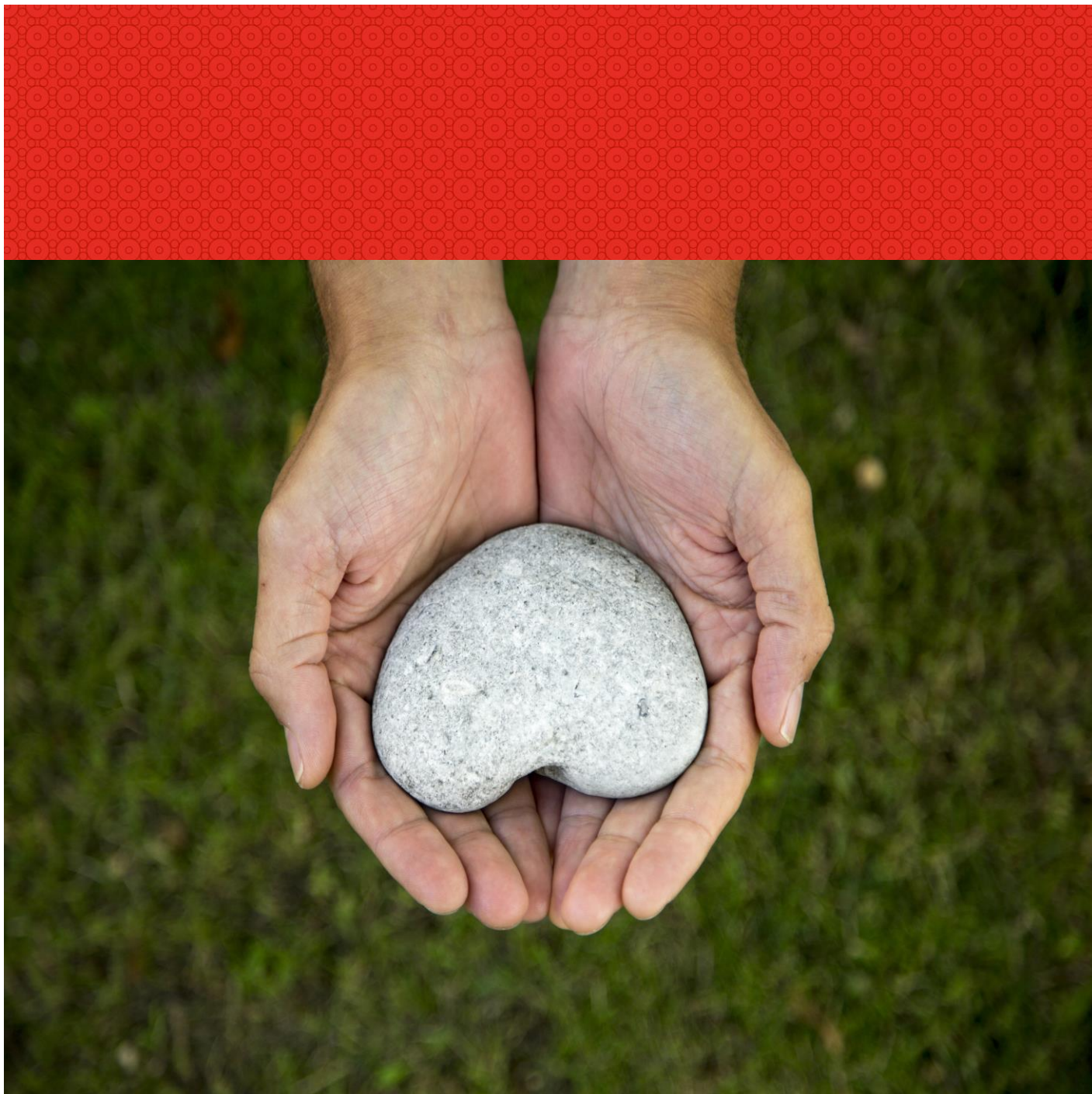

Delredovisning av regionala resurscentra för våldsutsatta

LÄNSSTYRELSEN
ÖSTERGÖTLAND

Innehållsförteckning

Inledning	3
Bakgrund	3
Förstudie	3
Beslut som fattats.....	5
Nationell samordning.....	7
Länsstyrelsen Östergötland	7
Omvärldsbevakning	9
Konferens och erfarenhetsutbyte	9
Samlad regional lägesbild	11
Länsstyrelsen Gävleborg.....	11
Länsstyrelsen Kronoberg	15
Länsstyrelsen Norrbotten	19
Länsstyrelsen Västra Götaland.....	20
Analys och slutsatser	25
Bilagor	27
Bilaga 1. Ekonomisk redovisning	27
Bilaga 2. Förstudie.....	27
Referenser	28

Inledning

Bakgrund

Inom ramen för det intensifierade arbetet på området, fick länsstyrelserna i regeringsbeslut den 18 december 2017 i uppdrag att stödja utvecklingen av resurscentra på några platser i landet för personer som utsatts för våld av närstående med särskilt fokus på hedersrelaterat våld och förtryck. Av uppdraget framgick också att resurscentra ska erbjuda stöd till personer som medverkar i brottsutredningar samt att resurscentra kan vara fysiska platser dit personer som utsatts för våld av en närstående kan vända sig för att få stöd, råd och vägledning. För att underlätta för den utsatta personen kan resurscentra samla relevanta aktörer på en och samma plats. Regeringen föreslog därtill att resurscentra kan vara en plats för metodutveckling och kunskapsstöd.

Förstudie

Länsstyrelsen Östergötland fick i april 2018 i uppdrag av länsstyrelsernas länsrådsgrupp att ta fram en förstudie för att ge riktning för utvecklandet av resurscentra². Syftet var att ge en kort nulägesanalys och presentera förslag för uppdragets inriktning. Därutöver var syftet att ge möjlighet för relevanta myndigheter att tidigt få lyfta sina första förslag kopplade till uppdragets utförande. Arbetet med förstudien pågick under perioden mellan den 18 april och den 30 juni 2018. Inom ramen för förstudien ombads länsstyrelserna via en enkät att ge en lägesbild över det aktuella arbetet i deras län. Tillsammans med den länsvisa lägesbilden tillförde förstudien uppgifter om länet som bedömdes vara relevanta för inriktningsbesluten. Länsstyrelsernas enkätsvar visar att det finns en mängd nätverk, samverkansgrupper och metoder på området, runtom i landet.

Förstudien tar också upp några olika svenska verksamheter, som arbetar myndighetsgemensamt med att ge stöd och hjälp till personer som utsatts för våld. Dessa är Origo Stockholm, de svenska Barnhusen och den myndighetsgemensamma mottagningen koncept Karin. Därutöver redovisas ett antal exempel på hur andra länder i Europa har utformat myndighetsgemensamma mottagningar för personer som utsatts för olika former av mäns våld mot kvinnor, eller annat arbete eller lagstiftning på området som kan vara relevant. Följande exempel lyftes upp i förstudiens fjärde kapitel: European Family Justice Center Alliance (EFJCA) Familjecentret i Antwerpen, Danmarks lagstadgade

¹ S2017/07420/JÄM (delvis)

² Förstudien har diarienummer 801-4951-2018 hos Länsstyrelsen Östergötland. Se bilaga 2.

ansvar att nyttja Barnahus och erbjuda koordinerad rådgivning, Familjecentret Bjarkarhlíð på Island, norska RVTS och kompetensteamet.

I förstudiens sista avsnitt lämnas analyser och rekommendationer rörande uppdraget. Nedan följer en kort sammanfattning av dessa:

Målgrupp

Resurscentras verksamhet föreslogs riktas till målgruppen barn och unga mellan 13 och 26 år, såväl flickor/unga kvinnor som pojkar/unga män, som utsätts för eller riskerar att utsättas för hedersrelaterat våld och förtryck. Ur målgruppen personer som medverkar i brottsutredningar, ska resurscentra endast möta målsäganden.

Tolkar

I förstudien föreslogs att resurscentra, genom telefontolkar eller flerspråkig personal, ska ha möjlighet att ge stöd på de svenska minoritetsspråken samt de tio språk som används i Länsstyrelsen Östergötlands informationsmaterial riktat till barn, unga och föräldrar³.

Huvudmannaskap

Länsstyrelserna föreslogs utreda vidare om huvudmännen ska ägna sig åt myndighetsutövning eller inte i arbetet med att ge stöd och hjälp till personer som utsatts för våld. Ett alternativ, eller komplement, till myndighetsutövning kan vara anonymiserad stödverksamhet direkt till utsatta, såsom sker på Origo Stockholm.

Med utgångspunkt i bland annat länsstyrelsernas enkätsvar rekommenderas att frågan om huvudmannaskap utreds vidare i varje län, i samråd med den nationella styrgruppen. Baserat på uppdragsformuleringen, organiseringen av andra myndighetsgemensamma mottagningar samt svaren från länsstyrelserna föreslås socialtjänsten, polismyndigheten och hälso- och sjukvården som lämpliga aktörer att samla inom resurscentra. Ytterligare myndigheter (exempelvis Försäkringskassan och Åklagarmyndigheten) och civilsamhällesaktörer föreslogs också kunna knytas till verksamheten i olika utsträckning.

Geografisk placering

Förstudien redogjorde för tre olika alternativ för geografisk placering och rekommenderade en placering i fyra pilotlän. Genom att i första skedet starta upp pilotverksamheter i fyra olika län med olika förutsättningar, kan Länsstyrelserna arbeta fram modeller för spridning med erfarenheter från olika delar av landet. För att modellerna ska vara evidensbaserade och lämpliga att sprida bör pilotuppdraget åtföljas av följeforskning och/eller processutvärdering. Pilotverksamheter är första ledet i en långsiktig målsättning att resurscentra ska finnas tillgängliga för invånare i alla län för att nå målet om jämlik tillgång till stöd och

³ För mer information, se www.hedersfortryck.se.

hjälp. Förstudien rekommenderade att resurscentra placeras i: Gävleborg, Kronoberg, Norrbotten och Västra Götaland.

Nationell samordning

Länsstyrelsen Östergötland föreslogs få i uppdrag att samordna arbetet på nationell nivå tillsammans med representanter från de länsstyrelser som blir aktuella för uppdraget. Den nationella samordningen syftar till att säkerställa likvärdig utveckling av resurscentra samt samverka med andra myndigheter på nationell nivå och sprida modellen. Till den nationella samordningen knyts också en styrgrupp på chefsnivå bestående av relevanta enhets- eller funktionschefer och kontaktlänsrådet för mäns våld mot kvinnor. Den nationella samordningen finansieras separat från uppdragets medel. Resurscentra behöver förankras på hög nivå i samtliga medverkande organisationer och samverkan sker såväl nationellt som regionalt och lokalt.

Riktade uppdrag och fortsatt analys

Förstudien föreslog därtill att länsstyrelserna i sin del- och slutrapportering av uppdraget föreslår till regeringen att ge riktade uppdrag till relevanta myndigheter gällande resurscentra, i syfte att tillföra ekonomiska medel till myndigheterna samt för att visa på att samverkan i frågan är prioriterad. Uppdragen bör vara väl finansierade och spänna över flera år för att säkra en långsiktig satsning av resurscentra. Resurscentras arbete har ett långsiktigt fokus i alla led, från verksamhet direkt till den utsatta genom exempelvis kontaktpersonsverksamhet till långsiktig myndighetssamverkan på nationell nivå. Länsstyrelserna har lyft vikten av att uppdraget förnyas att gälla över en längre period för att säkra långsiktigheten i verksamheten.

Länsstyrelserna föreslogs genomföra en fortsatt analys av de särskilda behoven hos barn och unga som utsätts för hedersrelaterat våld och förtryck för att säkerställa att resurscentra tar hänsyn till målgruppens behov och möjligheter.

Beslut som fattats

Länsstyrelserna har genom landshövdingemötet 28 augusti 2018 antagit förstudiens rekommendationer och beslutat att uppdraget ska genomföras genom pilotverksamheter i Gävleborg, Kronoberg, Norrbotten och Västra Götaland. Resurscentra ska ge stöd till barn och unga mellan 13 och 26 år som utsätts för hedersrelaterat våld och förtryck. De ska även arbeta för att förebygga mot målgruppen barn och unga i samma åldersgrupp som är i risk för att utsättas för hedersrelaterat våld och förtryck. Verksamheten ska inte ägna sig åt myndighetsutövning under det initiala skedet.

Länsstyrelsen Östergötland har i december 2018 beslutat om följeforskning. Följeforskningen ska bidra till att skapa bättre förståelse och kunskap gällande hur myndigheter kan samverka för att på bästa sätt ge stöd till målgruppen barn och unga som utsätts för hedersrelaterat våld och förtyck. Forskare vid Umeå universitet ska följa utvecklingen av det nationella stödet och samverkan samt de regionala pilotverksamheterna. Länsstyrelsernas förhoppning är att resultaten ska ge viktig insikt i fallgropar och framgångsfaktorer, finansiering och samverkan. Forskningen ska ske parallellt med regeringsuppdragets genomförande för att möjliggöra löpande utveckling av modellen.

Nationell samordning

Länsstyrelsen Östergötland

Länsstyrelsen Östergötland har sedan 2005 haft nationella regeringsuppdrag med syfte att förebygga och motverka hedersrelaterat våld och förtryck, inklusive uttrycksformerna barn- och tvångsäktenskap och könsstympning. Inom ramen för uppdragen har Länsstyrelsen Östergötland tagit fram webbplatsen [hedersförtryck.se](http://hedersfortryck.se) med information till såväl utsatta barn, unga och vuxna som yrkesverksamma. Man har också utvecklat ett flertal metod- och kunskapsstöd och tagit fram informationsmaterial till utsatta och yrkesverksamma.

Mot bakgrund av att Länsstyrelsen Östergötland redan fungerar som nationellt kompetensstöd för såväl de andra länsstyrelserna som yrkesverksamma runt om i landet, har Länsstyrelsen Östergötland även fått i uppdrag att nationellt samordna utvecklingen av resurscentra. Den nationella samordningen syftar till att säkerställa likvärdig utveckling av resurscentra, samverka med andra myndigheter på nationell nivå samt spridning av en resurscentramodell. Till den nationella samordningen är en styrgrupp på chefsnivå knuten bestående av relevanta enhets- och funktionschefer och kontaktlänsrådet för mäns våld mot kvinnor.

I uppdraget ingår att:

- samordna den nationella samordningsgruppen
- bistå med personella resurser till den nationella styrgruppen
- bistå med kompetensförsörjning och kvalitetssäkring till länsstyrelserna i pilotlänen
- verka för synergieffekter mellan resurscentrauppdraget och länsstyrelsernas andra nationella- och regionala uppdrag
- samverka på nationell nivå med relevanta myndigheter och samt med andra myndigheters uppdrag inom området mäns våld mot kvinnor
- fortlöpande informera samtliga länsstyrelser om arbetet med resurscentrum.
- hålla i nationella spridningskonferenser och kompetenshöjande insatser
- samordna arbetet med att ta fram en resurscentramodell som kan spridas till övriga län
- delta i processutvärdering
- i samråd med den nationella styrgruppen lyfta länsstyrelsernas erfarenheter och intressen till Socialdepartementet
- samordna del- och slutrapportering av uppdraget.

Länsstyrelsen Östergötland har ett pågående arbete kring informationsspridning och kommunikation, bland annat kring webbsidan [hedersförtryck.se](http://hedersfortryck.se) där det förberetts för att pilotlänen ska

kunna dela information om vad som är på gång. Vidare har ett länsstyrelsegemensamt presentationsmaterial tagits fram. I några av pilotlänen har lokal media uppmärksammat resurscentrasatsningen.⁴

Länsstyrelserna bestämde i september 2018 att planera för regionala konferenser riktade till chefer och politiker för att svara på de initiala frågorna, med syfte att förankra projektet ännu mer. Nationella kompetensteamet bidrar med kompetenshöjande pass med information om bland annat barnrättsperspektivet och skyddsperspektivet. Den 22 januari 2019 hölls en regional konferens i Kosta i Kronoberg och övriga pilotlän planerar att genomföra sina konferenser mellan mars respektive maj månad.

Efter de regionala konferenserna ska Länsstyrelsen Östergötland i samarbete med pilotlänen anordna ett gemensamt internat i juni 2019 för att samordna arbetet i pilotlänen, skapa förutsättningar för erfarenhetsutbyte och gemensamt arbeta med utmaningar som uppmärksammas. I september 2019 planeras en gemensam nationell konferens. Det finns planer på att bjuda in internationella kontakter till den konferensen.

⁴ Se t.ex. <https://www.svt.se/nyheter/lokalt/gavleborg/vald-i-nar-relationer-resurscentrum-startar-i-gavleborg> och <https://www.svt.se/nyheter/lokalt/smaland/centrum-for-hedersrelaterat-vald-oppnas-i-kronoberg>.

Omvärldsbevakning

Konferens och erfarenhetsutbyte

Inom ramen för Länsstyrelsernas uppdrag att stödja utvecklingen av regionala resurscentra, har svenska tjänstepersoner som är aktiva i uppdraget fått möjlighet till fortbildning genom att delta i en internationell konferens i Paris och träffa andra yrkesverksamma. Syftet var att ta del av andra länders erfarenhet av att arbeta myndighetsgemensamt mot våld, få möjlighet att diskutera säkerhetsplanering och se hur lokalerna utformats, samt besöka en verksamhet som specifikt arbetar med ett av uttrycken för hedersrelaterat våld och förtryck; könsstymning av flickor och kvinnor. Totalt var aktörer från Länsstyrelserna, kommun och Polismyndigheten samt idéburen sektor från sex län representerade i den grupp som reste till konferensen. Tjänstepersonerna deltog mellan den 14 och 16 november i följande aktiviteter:

- European Family Justice Center Alliance (EFJCA) konferens på det franska Justitiedepartementet i Paris. Myndighetsgemensamma resurscentra för personer som utsätts för våld från olika länder i Europa träffades för att utbyta erfarenheter och få kompetensutveckling. Organisationen introducerade också nya eller andra intresserade parter för EFJCA-modellen och hur man kan starta ett centrum för personer som utsätts för olika former av våld av närstående.

Konferensen *A safe place for hope and empowerment* erbjöd utbildning och erfarenhetsutbyte för aktörer som arbetar med, eller vill arbeta med, multidisciplinära verksamheter riktade till personer som utsatts för våld av en närstående. Därutöver erbjöds två seminarier, där det ena rörde bedömning av strypningsvåld och den andra diskuterade processen att starta ett *family justice center*.

- Studiebesök på la Maison des Femmes i Saint-Denis. Organisationen arbetar bland annat med att ge stöd till kvinnor som utsatts för könsstymning, och samarbetar med olika europeiska motsvarigheter (bland annat i Sverige). Verksamheten tillhör det lokala sjukhuset och ligger på sjukhusområdet. Två medarbetare från Bjarkarhlid på Island och två konferensdeltagare från Moldavien deltog också vid studiebesöket.
- Dessutom anordnades ett möte med vice ordförande för EFJCA, ordförande för EFJCA samt VD för Alliance for HOPE International med bas i USA. Huvudbudskapet från VD för Alliance for HOPE international var att börja litet med god förankring och sedan låta verksamheten växa, tänka långsiktigt, fokusera på samverkan, ha en låg tröskel in och den stödsökandes behov i centrum. Vidare poängterade hon vikten av att ta till vara på de kontakter och det intresse som finns och bygga vidare på det samt utgå från lokala behov och förutsättningar. Därtill är det viktigt att enas om ett antal

principer för att behålla samma mål och riktning och bevara någon slags enhetlighet.

Lärdomar

En viktig lärdom från det internationella utbytet är att huvudsyftet med arbetet inte är att starta en verksamhet, utan att säkerställa att den utsatta får det stöd och skydd som den behöver. Därtill är det viktigt att ha med det bredare jämställdhetsperspektivet. En god förankring, samverkan, kommunikation, rollfördelning och rollbeskrivning lyftes upp som nyckelord. Även inhämtning av kunskap och dialog med utsatta är en viktig del i arbetet. Något som de svenska tjänstepersonerna uppmärksammade är att Sverige ligger långt före andra länder avseende barnperspektivet. Nedan anges en kort sammanfattning av ytterligare lärdomar:

- Resurscentra kan formars på olika sätt beroende på var initiativet kommer ifrån. I den svenska kontexten utgår arbetet med våldsutsatta ofta från socialtjänstperspektivet och studiebesöket påminde därför om att sjukvårdsperspektivet också kan vara en naturlig utgångspunkt.
- Byggnaden som tillhör Maison de femmes hade högt staket runt om och porttelefon med kamera men var samtidigt ett spektakulärt och iögonfallande hus på en synlig plats, vilket väckte funderingar kring säkerheten.
- Verksamheten vid Maison de femmes fokuserade på ett behovsstyrt och långsiktigt stöd för klienterna och erbjuder olika samtalsgrupper och workshops för att stärka självkänsla, bygga upp sig själv och sin kraft. Anställda i verksamheten poängterar att detta är en grundläggande och viktig del av verksamheten, inte ett sidoprojekt.
- Håll individen i centrum och ha en låg tröskel in.
- Viktigt att ha ett tydligt fokus på klienten under hela processen samt arbeta långsiktigt både med uppbyggnad av verksamheter och i det direkta stödet.

Under resan erbjöds också möjligheter till bredare erfarenhetsutbyten; dels mellan de olika pilotverksamheterna, dels med Origo men också med Bjarkarhlid (Island) och Family justice center i Antwerpen (Belgien)⁵. Origo lyfte vikten av mer samverkan med psykiatrin och huruvida det skulle vara gynnsamt att bredda verksamheten även mot våld i nära relationer i stort. De lyfte också att det är tufft att jobba operativt, förebyggande och utbildande samtidigt.

⁵ Kontakter har knutits med både Bjarkarhlid och Antwerpen för fortsatta utbyten, stöd och bollning i processerna framåt. Centret i Antwerpen är särskilt aktuellt eftersom de jobbar mycket med hedersrelaterat våld och förtryck. Bjarkarhlid ses som särskilt intressant för de mindre pilotlänen i och med deras geografiska begränsningar och befolkningens mängd, samtidigt som de också är ett land och verksamheter som Sverige lär från i både Barnahus och Islandsprojektet (Polisen och Socialtjänst).

Samlad regional lägesbild

Länsstyrelsen Gävleborg

Styrning och samverkan

Länsstyrelsen i Gävleborg står som huvudman för projektet under pilotåren 2018–2019, parallellt med att arbete för långsiktigt ägarskap drivs. Projektets styrgrupp utgörs för tillfället av enhetschef och projektledare. Det sker regelbundna avstämningar med länsledningen och till projektet har det knutits en referensgrupp. Referensgruppen består av en representant för länets socialchefer, en representant för länets skolchefer, en strategisk samordnare som just nu leder ett utvecklingsprojekt på Barnahus Gävleborg, en kriminalinspektör tillika HRV-expert, en representant för skyddat boende för de som är utsatta för hedersrelaterat våld och förtryck, en socialsekreterare samt tre kollegor från andra länsstyrelser.

Länsstyrelsen Gävleborg har olika kontaktvägar in till *Välfärd Gävleborg*⁶ och förhoppningen är att detta samarbete även ska bidra till att inrättandet av regionalt resurscentra blir långsiktigt hållbart.

Inom ramen för såväl arbetet med kvinnofrid (inom statens överenskommelse med Sveriges kommuner och Landsting) som utvecklingen av resurscentra har ett samarbete med Socialstyrelsen, enheten för kunskapsutveckling, inletts. Socialstyrelsen har för avsikt att stödja integreringen av systematisk uppföljning (SU/SUV) i utvecklingsarbetet på lokal och regional nivå. Enheten för kunskapsutveckling på Socialstyrelsen har flera uppdrag som gör det relevant att samverka i regionala utvecklingsarbeten i allmänhet och beträffande våld och hedersrelaterat våld i synnerhet. Uppdragen handlar om att:

- stötta systematisk uppföljning på regional nivå inom ramen för partnerskapet (kvinnofridsatsningen) för långsiktig samverkan till stöd för kunskapsbaserad praktik i socialtjänsten
- sprida och stödja användningen av SUV
- utveckla bedömningsstöd beträffande hedersrelaterat våld och förtryck.

Responserna kring detta i den ledande strukturen har generellt varit positiv. Utmaningen här är att få igång och underhålla dessa processer på operativ nivå.

⁶ Välfärd Gävleborg är en struktur för ledning och styrning i samverkan för sociala välfärdsfrågor och närliggande hälso- och sjukvård i Gävleborgs län. Detta är en samverkan uppbyggd mellan Region Gävleborg och länets 10 kommuner.

Förankring

Chefen vid Enheten för samhällsutveckling vid Länsstyrelsen i Gävleborg har från start förankrat projektet hos länsledningen och hållit dem underrättade under arbetets gång. Responsen har varit positiv. Landshövdingen har planerat att medverka vid regional informations- och samverkansträff för Resurscentra Gävleborg den 27 mars 2019.

Under hösten 2018 hölls ett flertal externa möten med nyckelaktörer i syfte att informera om uppdraget, länsstyrelsens tidiga ställningstaganden och föra en dialog om målsättning för 2019 och hur länet bäst kan mobilisera⁷. Den 7 november hölls ett regionalt möte för information till och dialog med inbjudna politiker, Polismyndigheten, Region Gävleborg, kommuner, skola, kvinnojour, brottsofferjour och Rädda Barnen.

Vid länsstyrelsens årliga internat i december (då man sammankallar länsstyrelsens tre nätverk inom ramen för hela våldsuppdraget) deltog cirka 50 tjänstepersoner (både handläggare- och chefsnivå) från socialtjänst, skola, hälso- och sjukvård, polis och kvinnojour. Behov kopplat till hedersrelaterat våld och förtryck framhölls och mobilisering inför bildandet av en bredare arbetsgrupp gällande resurscentra påbörjades. Den 9 november anordnades en utbildningsdag för länets operativa aktörer. Fokus låg på att upptäcka och bedöma hedersrelaterat våld och förtryck samt att ge information om och väcka intresse för systematisk uppföljning och hur det kan användas. Utbildningsdagen genomfördes tillsammans med Socialstyrelsen och TRIS i Uppsala.

Det är tydligt att ambitionen och viljan att förbättra för utsatta finns. Likaså att aktörerna snabbt identifierar både de behov och brister som finns, vilket också visar på uppdragets komplexitet och vikten av att sätta ett rimligt mål för vad som ska åstadkommas under 2019.

Utformning och organisering

Länet har kommit fram till att inte skapa en ny fysisk plats utan försöka samordna med befintlig verksamhet. Resurscentra ska i första hand mobilisera och kompetenshöja såväl den lokala som den regionala nivån för att dels upptäcka fler som är utsatta för hedersrelaterat våld och förtryck, dels hantera ärendena på ett professionellt sätt. Vidare har man kommit fram till att det behövs en öppen, regional ingång dit utsatta för hedersrelaterat våld och förtryck kan vända sig, till exempel en anonymiserad stödtelefon, webbplats och/eller chatt. Diskussion har förts om potentialen i att tillsätta mobila ”HRV-koordinatörer” som kan

⁷ Några av dessa forum var: kommunsamrådet (alla kommunalråd, regionråd och landshövding), socialchefernas nätverk, Barnahus styrgrupp, strategiska samtal med verksamhetschef och projektledare för Barnahus, Högskolan i Gävle, SFI- rektoreernas nätverk och vårt regionala Resursteam HRV.

⁸ TRIS (Tjejs rätt i samhället) verkar för unga som lever i en hederskontext och har en intellektuell funktionsnedsättning.

möta den utsatta i dennes trygga miljö (till exempel i skolan) och fungera som en koordinator/lots in till lokala och regionala stödstrukturer.

En dialog med verksamhetschef och samordnare på Barnahus förs för att undersöka om den länsövergripande struktur och organisation som Barnahus har på sikt kan medverka till att utveckla resurscentra. Barnahus Gävleborg är ett samarbete mellan länets tio kommuner (socialtjänster), Polismyndigheten, Åklagarmyndigheten och Region Gävleborg och har funnits sedan november 2008. En filial till Barnahus ska dessutom öppnas i Hudiksvall. Gävleborgs läns tio kommuner har också en länsgemensam socialjour. Båda dessa verksamheter organiseras under en länsövergripande enhet där strukturer för såväl verksamhet, ekonomi och styrning finns utarbetat. Denna struktur har således stor potential att kunna utvidgas och dessa möjligheter ska fortsatt undersökas.

Kartläggning och målgruppsanalys

I dagsläget arbetar en projektmedarbetare med underlag för intervjuer, i syfte att behovsinventera den lokala nivån hos avgränsade grupper av yrkesverksamma i länet.

Under höstens dialoger, nätverk och informationsträffar har det förts samtal med yrkesverksamma i länet om vilka brister som finns kopplat till målgruppen utsatta för hedersrelaterat våld och förtryck. Tydligt är att det råder stor brist på öppna stödinsatser för dem och att skolan kan spela en avgörande roll för att upptäcka de som utsätts för hedersrelaterat våld och förtryck. Gällande den målgruppsanalys som ska göras kopplat till yrkesverksamma inventeras både vilka behov de ser att målgruppen har och egna behov utifrån yrkesroll. Det efterfrågas även framgångsexempel av ärenden med bra utgång. Länsstyrelsen Gävleborg ämnar att samtidigt testa idéer om hur Resurscentra Gävleborg bör ta form utifrån de som intervjuas.

Samtliga kommuner i länet erbjuder något slags stöd till personer utsatta för våld i nära relationer, exempelvis stödsamtal och skyddat boende. Två av tio kommuner har specificerade "våldsmottagningar" där stöd och hjälp till både våldsutsatta barn och vuxna samt utövare erbjuds. Luckor som upptäckts avseende stödet till målgruppen är följande:

- Det finns inte sällan bristande förtroende och därmed bristande samverkan mellan olika aktörer.
- Det saknas en tydlig öppen ingång för den utsatta att söka stöd och hjälp likaså utpekade "koordinatorer" som kan fungera som den hjälpsökandes lots mellan myndigheter och andra aktörer.
- Inte sällan verkar det saknas specifik kunskap om hedersrelaterat våld och i något av leden från upptäckt till bedömning och genomförandet av insatser.

Diskussioner har förts med Högskolan i Gävle om eventuell utvärdering av vissa delar i projektet. Inga beslut är tagna i frågan. Likaså för Länsstyrelsen Gävleborg en dialog med SFI i Söderhamn om att koppla en följeforskare från Hälsinglands Utbildningsförbund till deras tänkta förstärkning av SFI-lärares kompetens för att förebygga hedersrelaterat våld och förtryck.

Nuläge och planering för 2019

Hittills har arbetet fokuserat på samtal, dialog och att mobilisera och stärka samarbetet mellan ett antal nyckelaktörer. Länsstyrelsen har just nu en pågående rekrytering av projektkoordinatorer. När rekryteringen slutförs kommer deras uppdrag att syfta till att dels stärka lokal kompetens om hedersrelaterat våld och förtryck, dels på sikt fungera som en regional öppen ingång. Ett annat spår är att mer direkt stärka den länsövergripande enheten och inom denna organisation direkt bygga in adekvat kompetens och en öppen ingång för målgruppen.

Inplanerade aktiviteter för 2019 är:

- Målgruppsanalys som nämns ovan där det ingår att inventera behov i länets tio kommuner.
- Uppstartsmöten med externa nyckelaktörer är inbokade och kommer att genomföras under februari. En regional konferens är planerad den 27 mars. Till detta datum ska målgruppsanalysens preliminära resultat och vägar framåt presenteras. Dessutom ska länsstyrelsen redogöra för vilket arbete som kommer att bedrivas under 2019.

Lärdomar och effekter

De korta tidsmässiga och ekonomiska aspekterna är uppenbara utmaningar. De begränsar möjligheten till ordentlig förankring hos de olika aktörerna, vilket kan försämra både samverkan, kvaliteten på arbetet och slutresultat. Det är en utmaning att få olika aktörers ledning med sig i arbetet på grund av en avvaktande inställning mot pilotprojekt, då man har tidigare erfarenheter av att dessa faller när de statliga medlen upphör. Av samma anledning finns en rädsla hos kommunerna att länsstyrelsen ska initiera något kostnadstungt projekt som sedan förväntas drivas vidare med kommunala medel. Andra utmaningar är i huvudsak följande:

- Svårigheter att nå ut till nyckelpersoner inom hälso- och sjukvården, då organisationen är så stor.
- Utmaningar vad gäller kommunikation då det kräver en särskild analys av vem som ska nås av vilken information, samt när och hur de olika delarna av kommunaktionen ska ske.
- Att ekonomiska medel tilldelas på årsbasis vilket försvårar genomförandet av målsättningar som kräver processer som sträcker sig över flera verksamhetsår.

De positiva effekterna har bland annat varit att det förs tätare dialoger med samarbetspartners och nyckelaktörer samt projektets referensgrupp, vilket stärker länsstyrelsens relationer till dessa. Likaså har satsningen lyft vikten av intern samordning med andra uppdrag som länsstyrelsen har, exempelvis inom integration. Flera nyckelpersoner, viktiga aktörer och samarbetspartners är entusiastiska över denna satsning. De ser potentialen i projektet och nödvändigheten av en tydlig och öppen ingång för målgruppen att söka och nå samhällets samlade stöd och hjälp.

Länsstyrelsen Kronoberg

Styrning och samverkan

Det pågår en dialog om att tillsätta en styrgrupp tillsammans med Barnahus och Familjefrid Kronoberg som har samma huvudman (Växjö kommun) och till viss del samverkanspartner. Hittills har beslut fattats av länets ledningsgrupp för samordning av hälso- och sjukvård och socialtjänst, där bland annat samtliga socialchefer medverkar. Växjö kommun är utsedd till huvudman från och med den 1 januari 2019. Länets samtliga åtta kommuner har varit delaktiga i den inledande fasen.

Förankring

Länsledningen fick information redan när regeringsuppdraget kom i december 2017 och verkade för ett resurscentrum i Kronobergs län. Ett par veckor efter besked om ett regionalt resurscentrum sammankallades viktiga aktörer; polisen, regionen och samtliga kommuner (genom Ledningsgruppen för samordning av länets hälso- och sjukvård och socialtjänst).

Länsledningen har hållits informerade under arbetets gång samt deltagit under det strategiska samtal som arrangerades i november där både personal från Länsstyrelsen i Kronobergs län och Kalmar läns länsråd berättade om satsningen på utveckling av resurscentra. Landshövdingen medverkade också vid Kronobergs läns regionala konferens om resurscentra den 22 januari.

Utöver detta har det anordnats flera gemensamma dagar:

- Utbildningsdag om hedersrelaterat våld och förtryck tillsammans med nationella kompetensteamet vid Länsstyrelsen Östergötland för yrkesverksamma inom socialtjänst, skola, polis/rättsväsendet samt ideella organisationer.
- Nätverksträff med Kvinnofrid Kronoberg, som inkluderar representanter/yrkesverksamma från länets socialtjänster, viss elevhälsa, myndigheter såsom Migrationsverket, Polismyndigheten, Försäkringskassan och Arbetsförmedlingen samt

civilsamhällesaktörer som kvinnojourer, ungdomsjour och brottsofferjour.

- Träff med regionalt jämställdhetsnätverk, som består av representanter från bland annat Växjö kommun, Länsstyrelsen, Region Kronoberg, Linnéuniversitetet, Arbetsmiljöverket och Arbetsförmedlingen.
- Möte med länets IFO-chefsnätverk.
- Strategiskt samtal på Landshövdingens residens.
- Besök hos socialtjänst inom samtliga kommuner i länet.
- Kommunträff med civilsamhällesaktörer inom Växjö kommun.

Samtliga aktörer tycker att det är positivt med möjligheten till ett resurscentrum i Kronoberg, vill vara delaktiga och påtalar själva behovet av stöd gällande framförallt hedersrelaterat våld och förtryck.

Utformning och organisering

Utifrån samtal med berörda aktörer är det troligt att resurscentra landar dels på en fysisk plats med koppling till befintlig verksamhet, exempelvis genom delade lokaler med Barnahus. Men även som ett mobilt team som kan fungera som en resurs till de mindre kommunerna runt om i länet. För att verka för god samverkan och en kvalitativ utveckling av den kommande verksamheten, har länsstyrelsen specificerat att huvudmannen ska beakta och förvalta nedanstående villkor:

- Arbeta för att nationella mål och syften nås, samt medverka i genomförandet av nationella insatser som konferenser och studiebesök.
- Långsiktighet eftersträvas genom att verksamheten permanentas som en del av ordinarie verksamhet. Förutsättningar för permanent verksamhet och tillhörande finansieringsplan bör beaktas redan i inledande fas.
- Utredda och genomföra konsekvensanalys kring lämplig organisationstillhörighet/verksamhetstillhörighet för att bedriva ett resurscentrum som är myndighetsgemensamt och kommunöverskridande samt involverar civilsamhället.
- Utredda förutsättningar att erbjuda stöd genom tvärprofessionella team som samlar olika aktörers verksamhet på en fysisk plats, inom ramen för gemensam samverkansmodell.
- Utredda förutsättningar och behov av en mobil verksamhet för ändamålet och för att även arbeta med preventiva insatser till dem som utsätts, utövar eller riskerar att utsättas eller utöva hedersrelaterat våld eller förtryck, samt insatser till deras närstående.
- Länsstyrelsen ska medverka under hela projekttiden.

I länet finns redan fyra myndighetsgemensamma enheter/funktioner/-uppdrag genom Barnahus, Familjefrid Kronoberg, Personliga Ombud Kronoberg och en beroendemottagning. Samverkansvägar gällande både

verksamhet, ekonomi och styrning finns således väl utarbetade i länet. Planen är att bygga vidare på dessa utarbetade former i största möjliga mån. I arbetet med resurscentrum deltar länsstyrelsen, samtliga kommuner i länet, Region Kronoberg och polisen. Ytterligare aktörer, från både offentlig och ideell sektor bjuds in till samtal för att möjliggöra en bredd, förankring och en kraftfullare organisation kring uppdraget. Samverkansformerna är under uppbyggnad. Under hösten har det praktiska arbetet genomförts genom en beredningsgrupp med representanter från Länsstyrelsen, Region Kronoberg, Polisen och efter beslut om huvudmannaskap, även Växjö kommun.

Kartläggning och målgruppsanalys

En gemensam kartläggning med Region Kronoberg gjordes under hösten 2018. Kvalitativa uppföljningsfrågor om kommunernas arbete med våld ställdes utifrån svaren som getts i Öppna jämförelser, samt tillägsfrågor om hur de arbetar särskilt mot hedersrelaterat våld och förtryck. År 2015 genomförde Länsstyrelsen i Kronobergs län en kartläggning om hedersrelaterat våld och förtryck i Kronoberg för att få en lägesbild över förekomsten av hedersrelaterat våld i länet, inklusive könsstympling, arrangerade äktenskap och tvångsäktenskap. I samtal med berörda aktörer under 2018 finns en genomgående upplevelse av att problematiken ökat sedan dess. Samtliga kommuners invånarantal har också ökat, särskilt under och efter flyktningkrisen 2015.

Samtliga kommuner i länet erbjuder något slags stöd till utsatta individer. Stödet som erbjuds varierar mellan kommunerna, men sammanfattningsvis tillhandahålls riskbedömning, akut- och skyddat boende och annan vård samt kontakt med polis. Vid behov finns även möjlighet till polisanmälan, remiss till Familjefrid, information om stödverksamheter, lagar och rättigheter i Sverige, ekonomiskt bistånd, stödsamtal och familjebehandling och stöd från elevhälsa och skolpersonal.

Under höstens olika möten, nätverk, informationsträffar och evenemang har samtal om hedersrelaterat våld och förtryck förts med yrkesverksamma i länet. Frågor har ställts gällande exempelvis vilket behov av stöd som finns, vilka resurser som saknas och vad som brister i hanteringen av ärenden som gäller hedersrelaterat våld och förtryck. Luckor som upptäckts avseende stödet till målgruppen är i huvudsak följande:

- Våldsutsatta måste själva driva och hålla ihop sina processer, men också röra sig mellan myndigheter och andra aktörer rent fysiskt, vilket förstås kan vara både farligt och praktiskt komplicerat.
- Kunskapsbrist hos många verksamheter och personal som möter våldsutsatta i sitt yrke, vilket påverkar både bemötande i och hantering av ärenden.

- I en enkät efter en utbildningsdag om heder med 240 deltagare svarade deltagarna att det som främst saknas - och önskas - gällande heder är: kunskap och kompetens, specialister att fråga och praktiskt stöd (ett ”regionalt Resursteam” att bolla och resonera med vid svåra fall), rutiner och systematiskt arbete, samverkan och internt stöd.

Nuläge och planering för 2019

I Kronoberg har ingen regional utvärdering/forskning planerats. Resonemang har förts kring möjliga former för resurscentrum men inga beslut är fattade. Hittills har arbetet fokuserat på förankring och etablering för en starkare samverkansprocess. Dialog med samtliga huvudaktörer; Region Kronoberg, Polisen och länets kommuner har förts och samtliga ämnar medverka i formandet av resurscentrum. Beslut om huvudmannaskap togs i december 2018 och undersökning av förutsättningar, definitivt förslag på verksamhetstillhörighet och konkret utformning genomförs under våren 2019. Inplanerade aktiviteter för 2019 är regional konferens, fortsatta möten, studiebesök hos koncept Karin⁹, nationella träffar samt utbildningsdagar.

Lärdomar och effekter

Under kommunbesöken lyftes särskilt att det är viktigt att göra resurscentrum tillgängligt och enkelt att använda, ett behov av juridiskt stöd, att resurscentrum behöver innehålla en mobil funktion och att det är bra att bredda målgruppen så att den utöver hedersrelaterat våld och förtryck även omfattar våld i nära relation. Under nätverksträffen med Kvinnofrid Kronoberg menade deltagare att det vore logiskt att koppla resurscentrum till Barnahus på något sätt.

De korta tidsmässiga och ekonomiska aspekterna är uppenbara utmaningar. De begränsar möjligheten till ordentlig förankring hos de olika aktörerna och gör att inblandade parter lätt hoppar över viktiga delar i planeringsprocessen för att hinna nyttja medel, vilket kan försämra både samverkan, kvaliteten på arbetet och slutresultatet.

De positiva effekterna har varit ökad samverkan under hösten 2018, ökade gemensamma samtal och arbetsmetoder, kontinuerliga avstämningar, erfarenhetsutbyten med mera. Hedersrelaterat våld och förtryck kommer ytterligare i fokus. Ökad kontakt med de olika huvudaktörerna har också synliggjort andra frågor kring samarbetsformer och kontaktvägar som nu kunnat adresseras. Därutöver har satsningen på resurscentra skapat ökad förståelse för

⁹ Koncept Karin är en målgruppsanpassad polisstation för kvinnor, män och barn som har utsatts för våld, hot eller sexuella övergrepp av en närstående. Karin stödjer även barn som bevittnat våld, och dessutom finns hjälp att få för dem som blivit polisanmälda. I Karins lokaler arbetar de brottsutredande poliserna och socialsekreterare nära varandra.

aktörernas olika roller och uppdrag, och också väckt nya samverkansförslag och parallella processer.

Länsstyrelsen Norrbotten

Styrning och samverkan

Arbetet sker i tät samverkan med Norrbottens kommuner och har hittills bestått av besök hos länets kommuner. Syftet med kommunbesöken har varit att dels kartlägga behoven i länet samt omfattningen av ärenden, dels att se över vilka kommuner, verksamheter och yrkesverksamma som kan bidra till arbetet i resurscentra. Det finns i nuläget inte en färdigt utformad styrgrupp. Ett inledande samtal har förts med Socialförvaltningen i Luleå kommun och det är möjligt att Luleå kan vara en aktör som kan driva den faktiska uppstarten av resurscentra. Detta kommer i så fall att göras genom FREDA-mottagningen som är deras kommunala mottagning för våldsutsatta. Ambitionen är att FREDA-mottagningen ska bedriva samarbetet tillsammans med någon mer kommun samt med fler aktörer än de kommunala. Detta för att få en spridning av kompetens, men också för att verksamheten bör ha representation från flera delar av det stora län som Norrbotten är. Arbetet kommer också att ske i tät samverkan med länsstyrelsen.

Förankring

Verksamheten har presenterats under de kommunbesök som genomförts. Till samtliga kommunbesök har socialtjänst, Polismyndigheten, skola, civilsamhälle och integrationsverksamheter bjudits in. Intresset för att delta under dessa möten har varit stort, vilket visat sig genom högt deltagande och aktiva deltagare. Under flera besök har enhetschefer/gruppchefer deltagit och under några besök har också politiker deltagit. Verksamheten har presenterats för Länsamordningsgruppen för kvinnofrid som länsstyrelsen sammankallar till. Där finns personer i chefs- eller samordnarfunktion från polis, åklagare, Migrationsverket, frivård, kommuner och Region Norrbotten. Ungdomsmottagningarna och kommunernas kvalitetsledare har också fått verksamheten presenterad för sig under en gemensam träff. Även den resursgrupp avseende hedersrelaterat våld och förtryck som finns i länet har tagit del av uppdraget och bidragit med sina synpunkter och idéer. Att arbetet med resurscentra görs i tät samverkan med Norrbottens kommuner har också lett till att information om det har spridits i deras nätverk, som bland annat består av nätverk med chefer och politiker från länet. När samtliga kommunbesök genomförts ska resultaten sammanställas i en rapport som sedan kommer att utgöra ett beslutsunderlag för ansvariga chefer och politiker i länet. Kartläggning och målgruppsanalys är en central del av rapporten.

Utformning och organisering

I dagsläget har inget beslut fattats vad gäller utformning. Ett sådant beslut beror på hur arbetet utvecklas. I länet tittar man på någon form av mobilt team och tekniska lösningar.

Nuläge och planering för 2019

Inplanerade aktiviteter för 2019 är uppföljande möten i form av återkoppling utifrån resultaten från kommunbesöken samt en regional konferens den 21 maj.

Lärdomar och effekter

Aktörerna i länet är överlag positivt inställda till verksamheten, men inte till den kortsiktiga finansieringen. De påtalar behovet av långsiktig finansiering och att de känner en matthet över tillfälliga medel som sedan försvinner. Flera säger också att det är just det som gör att man känner skepsis inför att gå in med resurser i en verksamhet där den långsiktiga finansieringen saknas.

Länsstyrelsen Västra Götaland

Styrning och samverkan

Pilotprojektet i Västra Götalands län utvecklade sig tidigt under hösten 2018 i två delar. Ena delen avser Fyrbodals kommunalförbund och de 14 kommuner som ingår där. Den andra delen avser Göteborgs stad, och då särskilt fyra stadsdelar¹⁰.

Tillsammans med Länsstyrelsen Västra Götaland och Fyrbodals Kommunalförbund har en arbetsgrupp tillsatts med representation från ungdomsmottagning, socialtjänst, skola, polis, barn- och ungdomspsykiatri, Barnahus, skola, mödravård och Rädda Barnen. I arbetsgruppen ingår även Hälsokällan¹¹. Arbetsgruppens uppdrag är att ta fram en modell för arbetet under projektiden.

Vad gäller Fyrbodal är det sedan den 25 februari 2019 beslutat att styrgruppen för Barnahus Fyrbodal blir styrgrupp för resurscentra. Barnahus Fyrbodal blir huvudsaklig samordnare av pilotprojektet och utser kontaktperson till länsstyrelsen tillika samordnare för pilotprojektet. Tjänst/del av tjänster frigörs på Barnahus Fyrbodal och

¹⁰ Västra Hisingen, Östra och Västra Göteborg, Angered samt Askim-Frölunda-Högsbo.

¹¹ Hälsokällan är en offentlig verksamhet som erbjuder kompetensutveckling, processtöd, samt driver och leder olika nätverk. Finansiering sker av Hälso- och sjukvårdsnämnd Norr samt 13 kommuner och Hälsokällan är placerad under kommunalförbundet Fyrbodal.

Hälsokällan för att inventera, planera, samordna och genomföra kompetenshöjning och fortbildning. Dessa verksamheter samarbetar kring detta arbete. Både Barnahus Fyrbodol, Hälsokällan och Länsstyrelsen i Östergötland genomför utbildningarna.

Förankring

Den 24 oktober 2018 inleddes arbetet i Fyrbodol med ett informationsmöte hos Länsstyrelsen i Västra Götaland, som mynnade ut i ett erbjudande till Fyrbodol om att delta i projektet. Inbjudna var chefer och politiker från Polismyndigheten, kommunen och hälso- och sjukvården. Mötet leddes av länsledningen. Vid mötet fattades beslut om att styrgruppen för Fyrbodals kommunalförbund blir preliminär styrgrupp för resurscentra och att kommande arbetsgrupp får i uppdrag att ge förslag på struktur samt förankra målet med resurscentra. Chefer och politiker uttryckte ett intresse för projektet samtidigt som de lyfte att de är oroliga över finansiering i ett längre perspektiv. Man uttryckte också en tveksamhet inför det korta perspektiv som presenterades för projektet. Den 26 oktober informerades styrgruppen i Fyrbodol om projektet.

Fyrbodol har framfört att under arbetets gång har förutsättningarna ändrats flera gånger, vilket påverkat processen och resultatet. Bland annat har förutsättningarna för uppstart av resurscentra varit ottydliga och utvecklats under året. Likaså har de ekonomiska förutsättningarna förändrats. Arbetsgruppernas arbete har naturligtvis påverkats av alla förändringar på så sätt att arbetet tappat fart och omstart har krävts flera gånger. Trovärdigheten för hela projektet har påverkats och det har varit svårt att leda gruppen åt ett håll.

I Göteborg har arbetet som nämnts delats upp på fyra stadsdelar. I Angered ägs projektet av bistånd/service inom IFO-FH¹². Projektledaren har sedan augusti månad arbetat med att starta upp verksamheten.

I Östra Göteborg har ett planeringsarbete pågått under hösten 2018. Bland annat har berörda chefer och kvalitetsutvecklare deltagit i möten och informationsträffar gällande resursteamerna som Dialoga¹³ har anordnat.

Ett planeringsarbete har även pågått i Västra Göteborg. En digital workshop med enhetschefer inom socialtjänst, skola samt kultur och fritid har anordnats. En fysisk workshop har genomförts med enhetschefer och den tilltänkta personalen i teamet (som är två till tre personer).

¹² Individ och familjeomsorg samt funktionshinder.

¹³ Dialoga är ett kompetenscentrum om våld i nära relationer i Göteborgs stad.

Utformning och organisering

I Fyrbodalsplaneringen pågår planering för utformandet av resurscentra och en projektplan ska skrivas. Arbetsgruppen har planerat utifrån följande tre steg: förebyggande, omhändertagande och brottsutredande. I alla tre nivåer finns det behov av kompetenshöjning och utbildning. Det är för närvarande inte klart med tilltänkt huvudman.

Målgruppen för resurscentra ska vara barn och unga mellan 13 och 20 år som riskerar att utsättas för, eller utsätts för, hedersrelaterat våld och förtryck inklusive könsstämpning och barn- och tvångsäktenskap. Målgruppen inkluderar flickor och pojkar, kvinnor och män, HBTQ-personer, målsäganden i brottsutredningar samt yrkesverksamma som arbetar med barn och unga i ärenden som rör hedersrelaterat våld och förtryck. Planen är att bygga upp ett mobilt team med bas i Barnhus Fyrbodalsplanering (Åmål, Trollhättan och Uddevalla). Styrgrupp ska vara samma som styrgruppen för Barnhus Fyrbodalsplanering. Referensgrupp beslutas av styrgruppen. Det har gjorts en beräkning för kostnader till den operativa verksamheten, som bland annat avser personal, lokaler, utrustning och administration.

Vad gäller Göteborgs stad väntas Västra Hisingen ha en person på plats i april månad. Teamet kommer att kopplas till socialtjänstens Familjevårdsteam barn och unga. Östra Göteborg har annonserat för en fast tjänst. Tjänsten kommer att placeras på försörjningsstöd som också har mottagningsfunktion. De har en styrgrupp för resursteamet som består av samtliga åtta enheter inom socialtjänsten. I Västra Göteborg har två till tre personer rekryterats internt till teamet, som arbetar med detta på delar av sin tjänst. Deras team är placerat på utförarsidan och teamet är igång från årsskiftet. I Angered är teamet igång med sitt arbete. Rekrytering av ytterligare en person övervägs och beslut väntas inom kort. Askim-Frölunda-Högsbo planerar att anställa en person. Eventuellt sker rekrytering internt och de kan då vara igång från februari månad och annars från maj månad 2019.

Kartläggning och målgruppsanalys

Ingen kartläggning har gjorts i Fyrbodalsplanering. Göteborgs stad har ingått i en nationell kartläggning tillsammans med Stockholms stad och Malmö. Rapporten är ett 2-årigt samarbete mellan storstäderna och syftet med kartläggningen var att få ett kunskapsunderlag för att förebygga och förhindra hedersrelaterat våld och förtryck samt säkra att de som är utsatta eller använder våld får adekvata insatser¹⁴. I Fyrbodalsplanering har man utifrån denna kartläggning tagit fasta på resultatet att de flesta ungdomar föredrar att vända sig till skolpersonal och ungdomsmottagningar vad gäller frågor kring hedersrelaterat våld och

¹⁴ Det hedersrelaterade våldets och förtryckets uttryck och samhällets utmaningar. En kartläggning i Göteborg, Malmö och Stockholm 2017–2018

förtryck och inte till riktade verksamheter med särskild inriktning mot hedersrelaterat våld och förtryck.

Idag finns ett bra upparbetat stöd och samverkan vad gäller våld i nära relation mellan olika myndigheter och stödverksamheter. Fyrbodals kommun har även en egen utbildningsverksamhet som är placerad inom kommunalförbundet. Det man uttrycker inom Fyrbodals kommun är en stor kunskapsbrist vad gäller hedersrelaterat våld och förtryck. Man saknar även upparbetade rutiner inom flera verksamheter. I Länsstyrelsens regeringsuppdrag kring regional lägesrapportering framkommer att endast Trollhättans kommun (via Barnahuset) erbjuder stöd för personer utsatta för hedersrelaterat våld och förtryck. I Göteborgs Stad är det endast Kriscentrum för kvinnor respektive män som erbjuder stöd till personer utsatta för hedersrelaterat våld och förtryck.

Nuläge och planering för 2019

Den 15 februari beslutade den dåvarande (preliminära) styrgruppen för Fyrbodals kommun att fortsätta delta i projektet, utifrån vad som framkommit genom arbetsgruppens arbete. Arbetsgruppen har tydligt önskat en utbildningssatsning vad gäller hedersrelaterat våld och förtryck, innan det mobila teamet startar sitt arbete. De olika verksamheterna ska även se över om de redan idag har personal med kompetens som skulle kunna ingå i resursteamet. Inplanerade aktiviteter är en regional konferens den 28 mars 2019.

I Östra Göteborg finns planer på att utveckla redan befintliga samverkansformer och att till detta koppla det nystartade resursteamet, utifrån konsultationer och rådgivning. Resursteamet kopplas till ett befintligt Patriark-team. Arbetet ska utvecklas för att möta utsatta och stödja yrkesverksamma från samtliga sektorer. Uppdrag kommer att bestå av följande delar: förebyggande arbete och att informera om arbetet sektorsövergripande, konsultera yrkesverksamma, arbeta operativt och träffa personer som kan vara utsatta (vara en länk in till utredande och beslutande insatser inom socialtjänsten) samt delta i erfarenhetsutbyte.

I Västra Göteborg planerar de att bygga upp en samverkan internt och även externt på sikt för att sprida kompetens även utanför resursteamet. Tankar om att göra en kompetenskartläggning av socialtjänstens personal finns.

Dialoga har anordnat månadsvisa möten för erfarenhetsutbyte mellan teamen i de olika stadsdelarna. Utöver det kommer utvecklingsledare i hedersrelaterat våld på Dialoga ge enskilda konsultationer till teamen ungefär var tredje månad.

Lärdomar och effekter

Den relativt korta tidsplanen för etablering av resurscentra har gjort att några av de deltagande kommunerna uttryckt att det inte är moraliskt riktigt att börja bygga upp ett resurscenter under 2019 som skulle komma att läggas ner under 2020 om medlen tar slut. Ett skriftligt klargörande efterfrågades av länsstyrelsen för att tydliggöra ramarna och se om det var möjligt att åstadkomma något alls. Fyrbodal uttryckte tydligt att det behov som främst framkommit i arbetsgruppernas diskussioner har varit kompetenshöjning och utbildning.

En stor utmaning är den korta tid som funnits till information och förankring hos Fyrbodals olika aktörer. Särskilt då flera kommuner har sparbetning och hög personalomsättning inom socialtjänsten.

Kommunerna och de övriga aktörerna är positiva till satsningen men önskar att medlen fanns säkrade under 3 år och inte ett år i taget. Det positiva är att man ser olika samverkansmöjligheter i arbetet med att möta ungdomar utsatta för hedersrelaterat våld och förtryck. Man har genom arbetsmötena givits möjlighet att starta arbetet med att bygga upp en struktur kring hur man skulle kunna arbeta.

Analys och slutsatser

Av lägesbilderna från pilotlänen framgår tydligt att förutsättningarna i pilotlänen ser olika ut och att de har kommit olika långt i processen med att utveckla resurscentra. Gemensamt för samtliga län är att kommunerna är positivt inställda till resurscentra, engagerade i arbetet och ser fördelar med att delta. Satsningen har till exempel bidragit till en bättre samverkan mellan olika verksamheter. Vissa har framfört att det finns en utmaning i att nå rätt nyckelpersoner inom hälso- och sjukvården, då organisationen är så stor.

Det går också att konstatera att pilotlänens tankar kring utformning av resurscentra ser olika ut och det är viktigt att stödet blir likvärdigt även om själva utformningen skiljer sig åt. Vad gäller detta kan man med fördel blicka ut i Europa och ta in värdefulla insikter som bland annat studieresan bidrog med.

Därutöver är det tydligt att kommunerna har behov av kompetenshöjande insatser för yrkesverksamma när det gäller våld i nära relation generellt och hedersrelaterat våld och förtryck i synnerhet. Vissa pilotlän har framfört att det finns stödinsatser för de som utsätts för våld generellt, men att det inte sällan saknas riktade insatser till de som utsätts för hedersrelaterat våld och förtryck, barnåktenskap, tvångsåktenskap och könsstymning. Även nationella kompetensteamet vid Länsstyrelsen Östergötland har utifrån statistik från samtalen till den nationella stödtelefonen för yrkesverksamma, uppmärksammat att praktisk kunskap i hedersärenden efterfrågas i stor utsträckning.

Av Länsstyrelsen Östergötlands årsrapport *nationella uppdrag om hedersrelaterat våld och förtryck – verksamhet under 2018* framgår att Länsstyrelsen Östergötland har under 2018 haft i uppdrag att se över förutsättningarna för att etablera en nationell stödlinje till barn och vuxna som är utsatta för hedersrelaterat våld och förtryck. Det kvarstår frågor kring hur den ska drivas, organiseras och utformas. En möjlig väg framåt är att delvis koppla arbetet med att utveckla en nationell stödlinje till länsstyrelsernas uppdrag kring utveckling av resurscentra. Det är viktigt att befintlig kompetens på Länsstyrelsen Östergötland tillvaratas på ett effektivt sätt även inom ramen för arbetet med en stödtelefon för utsatta.

Utöver det ovan beskrivna behovet av kompetenshöjande insatser till yrkesverksamma inom kommuner, finns ett liknande behov även inom nationella myndigheter. Myndigheter som Arbetsförmedlingen, Polismyndigheten, Försäkringskassan och Migrationsverket kan med fördel få riktade uppdrag som specifikt berör arbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck, barnåktenskap, tvångsåktenskap och könsstymning, eftersom dessa frågor annars har en tendens att förbises i mer övergripande satsningar mot våld i nära relation. Länsstyrelsen

Östergötland har även i åiterrapportering av det nationella regeringsuppdraget på området påpekat hur viktigt detta är.

Ett verktyg för kompetenshöjning och utveckling inom verksamheter som möter målgruppen kan vara systematisk uppföljning¹⁵, förslagsvis med hjälp av det av Socialstyrelsens framtagna SUV; ett verktyg för systematisk uppföljning i verksamheter som arbetar med våld i nära relationer¹⁶. Detta är något som Gävleborg har påbörjat i samarbete med Socialstyrelsens enhet för kunskapsutveckling. Systematiskt uppföljningsarbete är en förutsättning för att kunna göra kartläggningar och målgruppsanalyser dels på individnivå, dels på gruppnivå. För att utveckla och förbättra, inte minst kommunernas insatser till målgruppen, är kartläggningar och uppföljningar av de utsattas behov och hur väl insatserna möter dessa mycket viktiga. Bland annat kan man undersöka hur välfungerande befintliga stöd och skyddsåtgärder är för individer, även för de som lever i en särskilt sårbar situation (exempelvis de som är HBTQ-personer eller har en fysisk eller psykisk/neuropsykiatrisk funktionsnedsättning, i kombination med att de är utsatta för hedersrelaterat våld och förtryck).

Vidare finns behov av att göra särskilda målgruppsanalyser till exempel kring bortförda barn samt pojkar och flickors dubbla utsatthet (som offer för, men ibland även utövare av, förtryck).

En övergripande slutsats så här långt i resurscentrasatsningen är också att de korta tidsmässiga och ekonomiska aspekterna är uppenbara utmaningar för pilotlänen. Det kan vara svårt att få kommuner att investera tid och pengar i att starta upp resurscentra när det är oklart hur långsiktig satsningen är och hur finansieringen ska lösas på lång sikt. Det finns en risk att detta påverkar samverkan, kvaliteten på pilotlänens arbete och slutresultatet. Även i förstudien lyftes långsiktighet i alla led som en avgörande framgångsfaktor för projektet. Utifrån den oro som samtliga pilotlän framför efterfrågas en mer långsiktig planering och ekonomisk finansiering, som sträcker sig över en tidsperiod om tre år eller mer.

Rekommendationer framåt

- Regeringen bör verka för att stärka samverkan på nationell nivå genom att ge riktade uppdrag till relevanta myndigheter gällande resurscentra.
- Regeringen bör verka för en hållbar och långsiktig planering och ekonomisk finansiering av resurscentra.

¹⁵ Systematisk uppföljning innebär att dokumentera arbetet med enskilda klienter och att sammanställa denna information på gruppnivå i syfte att utveckla och förbättra verksamheten.

¹⁶ <https://www.socialstyrelsen.se/evidensbaseradpraktik/systematiskuppfoljning>

Bilagor

Bilaga 1. Ekonomisk redovisning

Fördelning mellan länsstyrelserna 2018	
Gävleborg	2 960 000
Kronoberg	2 960 000
Norrbottn	2 960 000
Västra Götaland	2 960 000
Östergötland	3 160 000
Totalt	15 000 000

Länsstyrelse	Lönekostnader	OH	Övriga verksamhetskostnader	Total kostnad 2018 (Lön+Oh+Verksamhet)
Östergötland, E	226 189	84 424	1 745 782	2 056 395
Kronoberg, G	202 045	72 736	2 641 959	2 916 740
Västra Götaland, O	85 118	30 642	964 632	1 080 392
Gävleborg, X	179 785	66 397	2 713 818	2 960 000
Norrbottn, BD	0	243	65 942	66 184

Bilaga 2. Förstudie

Förstudie inför uppdraget att utveckla resurscentra, diarienummer 801-4951-2018, Länsstyrelsen Östergötland

Referenser

Det hedersrelaterade våldets och förtryckets uttryck och samhällets utmaningar. En kartläggning i Göteborg, Malmö och Stockholm 2017–2018

Regeringsbeslut S2017/07420/JÄM (delvis) Regionalt uppdrag att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor

Länsstyrelsen Östergötland
Östgötagatan 3 581 86 Linköping
Växel: 010-223 50 00
E-post: ostergotland@lansstyrelsen.se

lansstyrelsen.se/ostergotland

Länsstyrelsen är en statlig myndighet som finns nära människorna i varje län. Vi är en viktig länk mellan människor och kommuner å ena sidan och regering, riksdag och centrala myndigheter på den andra. Landshövdingen är chef för Länsstyrelsen och har i uppdrag att följa utvecklingen och informera regeringen om länets behov.

LÄNSSTYRELSEN
ÖSTERGÖTLAND